

Stanovisko vlády

k návrhu poslanců Vojtěcha Filipa, Stanislava Grospiče a dalších na vydání ústavního zákona o referendu o zrušení zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi (sněmovní tisk č. 66)

Vláda na své schůzi dne 22. ledna 2014 projednala a posoudila návrh ústavního zákona o referendu o zrušení zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a vyslovila s tímto návrhem **nesouhlas**, a to z těchto důvodů:

1. Předložený návrh ústavního zákona nezohledňuje judikaturu Ústavního soudu. Ústavní soud svým nálezem sp. zn. Pl. ÚS 9/07, vyhlášeným pod č. 242/2010 Sb., konstatoval protiústavnost nečinnosti zákonodárce, spočívající v nepřijetí zvláštního právního předpisu, který by vypořádal historický majetek církví a náboženských společností, přičemž protiústavnost dovodil z existence zákonného závazku vyplývajícího z § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, právně upravit tuto oblast, z principu ochrany legitimních očekávání církví a náboženských společností a v neposlední řadě i ze závazku ochrany základních práv a svobod. Nálezem sp. zn. Pl. ÚS 10/13, vyhlášeným pod č. 177/2013 Sb., pak Ústavní soud nevyhověl návrhu skupiny senátorů na zrušení zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), neboť napadený zákon shledal ústavně konformním. V tomto nálezu Ústavní soud navíc podtrhl odpovědnost zákonodárce za přijetí právní úpravy. Za protiústavní by naopak mohl být považován předložený poslanecký návrh ústavního zákona. Zpochybněním zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi vyhlášením referenda by došlo k zásahu do právní jistoty a legitimního očekávání

adresátů právního předpisu, což je v rozporu s principy demokratického právního státu a tudíž i s Ústavou České republiky.

2. Předmětný návrh ústavního zákona zcela opomíjí problematiku smluv o vypořádání podle § 16 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, které byly mezi církvemi a náboženskými společnostmi a Českou republikou uzavřeny dne 22. února 2013 a jimiž se Česká republika zavázala vyplatit jednotlivým církvím a náboženským společnostem částku finanční náhrady ve třiceti ročních splátkách. Vedle vyplacení finanční náhrady se dále Česká republika v těchto smlouvách zavázala vyplácet dotčeným církvím a náboženským společnostem příspěvek na podporu jejich činnosti podle § 17 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Tyto smlouvy jsou účinné ke dni svého podpisu a zrušením zákona v navrhovaném referendu nedojde k dotčení jejich platnosti a účinnosti, ostatně tyto smlouvy obsahují mimo jiné ustanovení, že závazek vyplatit finanční náhradu nemůže bez dohody smluvních stran zaniknout jinak než splněním. Předložený poslanecký návrh narušuje princip právní jistoty, který spočívá v tom, že právo musí být předvídatelné a nikdo nemá být zaskočen nenadálým zvratem. Podle zásady „pacta sunt servanda“ by církve i po zrušení zákona mohly zcela legitimně trvat na vyplacení finančního vyrovnání v souladu s uzavřenými soukromoprávními smlouvami. Pokud by došlo ke zrušení zákona, bylo by nutné zabývat se mj. i povinnostmi nahradit vzniklou škodu.
3. Předložený návrh se nevypořádává s faktem, že již došlo k vydání řady movitých a nemovitých věcí povinnými osobami církvím a náboženským společnostem. Pokud by nyní došlo ke zrušení zákona v navrhovaném referendu, stála by Česká republika před problémem, jak nahlížet na proběhlé vydání majetku, a stejně tak by muselo být stanoveno, jak se bude postupovat v dosud probíhajících řízeních, přičemž by případné přechodné ustanovení nemělo jít ani k tíži oprávněných osob, neboť by tímto postupem mohl být narušen jak princip ochrany legitimního očekávání, tak princip právní jistoty. Tuto situaci ještě více znepráhledňuje možnost konání opakovaného referenda podle čl. 3 návrhu ústavního zákona, které je možné konat nejdříve 2 roky poté, kdy v předchozím referendu nebylo

zrušení zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi schváleno. Po takové době bude ovšem předmětný zákon de facto do značné míry konzumován.

4. Návrh skupiny poslanců nereflektuje ani skutečnost, že v případě zrušení zákona by bylo třeba vyřešit problematiku financování církví a náboženských společností, neboť účinností zákona došlo ke zrušení zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, spolu s dalšími prováděcími předpisy.
5. V ustanovení čl. 3 odst. 3 je stanoveno, kdy nejdříve může být vyhlášeno opakované referendum, není však stanoveno, do kdy nejpozději může být opakované referendum vyhlášeno, ani kdy se stane původní výsledek referenda závazným, nebude-li návrh na vyhlášení opakovaného referenda podán, nebo pokud jej prezident republiky nevyhlásí. Možnost opakování referenda by měla negativní dopad na právní jistotu církví a náboženských společností, jimž byl majetek vydán, a stejně tak na právní jistotu třetích osob, např. obcí. Otázku konečného vyřešení majetkového vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi není možné ponechat dlouhodobě otevřenou i vzhledem k tomu, že výsledek má být závazný pro činnost vlády a Parlamentu České republiky. Není ostatně zřejmé, proč má být umožněno opakování pouze referenda, kterým zrušení zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi nebylo schváleno, ale nikoli i referenda, v němž bylo schváleno zrušení zákona.
6. Návrh ústavního zákona obsahuje i řadu dalších nedostatků. V čl. 1 tak není upraven možný souběh konání referenda s volbami do Evropského parlamentu, v čl. 5 by bylo vhodné stanovit určitou minimální účast oprávněných občanů v referendu jako podmínku platnosti rozhodnutí přijatého v referendu, ani z něj není zřejmé, jakým způsobem by mohly být územní samosprávné celky vázány výsledkem referenda při výkonu samostatné a přenesené působnosti. Odkaz v čl. 6 na obdobné použití Ústavy České republiky a prováděcího předpisu, který byl přijat ad hoc před deseti lety, je legislativně nepřipustný.